

УДК 37.016
ББК 74.263
В67

Володарська М. О., Мазурок Г. П., Пілаєва О. М.
В67 Усі уроки української мови. 4 клас. — Х. : Вид. група «Осно-
ва», 2015. — 400 с. — (Серія «Усі уроки в початковій школі»).
ISBN 978-617-00-2379-7.

Посібник містить орієнтовне календарне планування та розробки всіх уроків української мови у 4-му класі, складені відповідно до вимог оновленої навчальної програми (у редакції 2014 р.).

Цікавий дидактичний матеріал, добірка навчальних ігор, тренувальних та творчих завдань, матеріали для проведення уроків розвитку зв'язного мовлення та уроків контролю і корекції знань, зразки наочно-дидактичного матеріалу — все це вирізняє запропонований посібник з-поміж традиційних планів-конспектів та надає можливість використовувати його матеріали вчителям, які працюють за різними підручниками.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016
ББК 74.263

Навчальне видання

Серія «Усі уроки в початковій школі»

ВОЛОДАРСЬКА Марина Олександрівна
МАЗУРОК Ганна Петрівна
ПІЛАЄВА Олена Михайлівна

УСІ УРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. 4 КЛАС

Головний редактор *Ю. Є. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *О. В. Лебедева*

Коректор *О. М. Журенко*

Підп. до друку 16.04.2015. Формат 60×90/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 25,0. Зам. № 15-04/20-05

ТОВ «Видавнича група «Основа»»

61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66, тел. (057) 731-96-33

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2911 від 25.07.2007.

Віддруковано з готових плівок ПП «Тріада Принт»

м. Харків, вул. Киргизька, 19. Тел.: (057) 757-98-16, 757-98-15

© Володарська М. О., Мазурок Г. П.,
Пілаєва О. М., 2014

© ТОВ «Видавнича група «Основа»», 2015

ISBN 978-617-00-2379-7

ЗМІСТ

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ.....	10
I СЕМЕСТР	17
МОВА І МОВЛЕННЯ	17
<i>Урок 1.</i> Мова — жива скарбниця історії народу	17
<i>Урок 2.</i> Збагачення мови новими словами. Старі й нові слова в мові	20
<i>Урок 3.</i> Культура мовлення і спілкування в різних мовленнєвих ситуаціях	24
ТЕКСТ	28
<i>Урок 4.</i> Повторення відомостей про текст. Тема, мета і заголовок тексту	28
<i>Урок 5.</i> Роль слів у побудові тексту	31
<i>Уроки 6–7.</i> Поділ тексту на частини. План. Спостереження за роллю абзаців	34
<i>Урок 8.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Твір-розповідь за темою «Яскраві краплини літніх канікул»	39
<i>Урок 9.</i> Текст-опис	42
<i>Урок 10.</i> Текст-міркування	46
<i>Урок 11.</i> Будова тексту. Складання основної частини за поданим зачином і кінцівкою	48
<i>Урок 12.</i> Замітка до стінгазети. Узагальнення знань і вмінь за розділом «Текст»	52
<i>Урок 13.</i> Перевірна робота. Диктант	55
РЕЧЕННЯ	57
<i>Урок 14.</i> Аналіз перевірної роботи. Види речень за метою висловлювання та інтонацією	57
<i>Урок 15.</i> Основа речення. Діалог	60
<i>Урок 16.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Переказ тексту «Ромашки»	64
<i>Уроки 17–18.</i> Зв'язок слів у реченні. Тренувальні вправи на побудову та поширення речень	67

Урок 19. Однорідні члени речення	70
Урок 20. Поєднання однорідних членів речення за допомогою сполучників	74
Урок 21. Залежні слова при однорідних членах речення	77
Урок 22. Перевірка знань з мови («Мова і мовлення». «Текст». «Речення»). Мовна тема № 1	80
СЛОВО. ЗНАЧЕННЯ СЛОВА. ЧАСТИНИ МОВИ	84
Урок 23. Аналіз перевірної роботи. Повторення знань про лексичне значення слова	84
Урок 24. Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання твору на основі вражень від екскурсії «Краса осіннього парку»	87
Урок 25. Значущі частини слова. Розрізнення спільнокорених слів і форм одного й того самого слова	90
Урок 26. Поділ на групи слів, що належать до різних частин мови. Службові слова	93
ІМЕННИК	98
Уроки 27–28. Повторення вивченого про іменник як частину мови	98
Уроки 29–30. Іменники-синоніми, іменники-антоніми. Багатозначні іменники. Пряме і переносне значення іменників	101
Урок 31. Відмінювання іменників. Початкова форма іменників	105
Урок 32. Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання письмового твору-опису за картиною К. Білокур «Соняшники»	108
Урок 33. Правопис закінчень іменників чоловічого роду на приголосний у родовому відмінку однини	114
Урок 34. Зміна приголосних перед закінченням <i>-і</i> в іменниках жіночого та чоловічого роду	116
Урок 35. Чергування звуків [о], [е] з [і] в окремих іменниках жіночого і чоловічого роду з основою на приголосний	119

<i>Урок 36.</i> Правопис закінчень іменників жіночого роду на <i>-а (-я)</i> в родовому відмінку однини з основою на твердий і м'який приголосний та на шиплячі	122
<i>Урок 37.</i> Правопис закінчень іменників жіночого роду в орудному відмінку однини	125
<i>Урок 38.</i> Правопис закінчень іменників чоловічого роду в орудному відмінку однини	129
<i>Урок 39.</i> Практичне засвоєння правопису закінчень найуживаніших іменників чоловічого роду з основою на <i>-р</i> в орудному відмінку	132
<i>Урок 40.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Переказ тексту «Осінь за вікном чарівну казку пише»	135
<i>Урок 41.</i> Паралельні закінчення іменників чоловічого роду в давальному і місцевому відмінках однини	141
<i>Урок 42.</i> Правопис відмінкових закінчень іменників у множині	145
<i>Уроки 43–44.</i> Правопис закінчень іменників у родовому відмінку множини. Перевірні роботи. Аудіювання . . .	149
<i>Урок 45.</i> Уживання прийменників з іменниками в різних відмінках. Засвоєння літературних форм іменників у місцевому відмінку множини з прийменником <i>по</i>	153
<i>Урок 46.</i> Перевірка знань з мови («Іменник»). Мовна тема № 2	158
ПРИКМЕТНИК	160
<i>Урок 47.</i> Аналіз перевірної роботи. Повторення вивченого про прикметник. Спостереження за роллю прикметників у мовленні	160
<i>Урок 48.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Пташка красна пір'ям, а людина — добрими справами. Твір-роздум	164
<i>Уроки 49–50.</i> Прикметники-синоніми, прикметники-антоніми. Пряме і переносне значення прикметників	168
<i>Урок 51.</i> Спостереження за вживанням прикметників у текстах різних стилів: науковому і художньому	171

<i>Урок 52.</i> Змінювання прикметників за родами та числами у сполученні з іменниками	176
<i>Урок 53.</i> Перевірна робота. Диктант	180
<i>Урок 54.</i> Аналіз перевірної роботи. Відмінювання прикметників. Таблиця відмінювання прикметників в однині	181
<i>Урок 55.</i> Вправи на визначення відмінка прикметників у реченні	186
<i>Урок 56.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Контрольний переказ	189
<i>Урок 57.</i> Спостереження за закінченнями прикметників у різних відмінкових формах. Складання опису зовнішності людини за опорними словами	191
<i>Урок 58.</i> Закріплення вмінь уживати в мовленні прикметники в різних відмінкових формах	196
<i>Урок 59.</i> Вимова і правопис прикметників із суфіксами <i>-ськ-, -зьк-, -цьк-</i>	198
<i>Уроки 60–61.</i> Уживання знака м'якшення перед закінченням у прикметниках	201
<i>Урок 62.</i> Перевірна робота. Контрольне списування	204
<i>Урок 63.</i> Уживання прикметників для всебічної характеристики предметів. Граматичний розбір прикметника у сполученні з іменником	206
<i>Урок 64.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Порівняльний опис дерев. Складання казки за поданим планом і опорними словами «Горобина і ялина в зимовому лісі»	209
II СЕМЕСТР	212
<i>Урок 65.</i> Тренувальні вправи на побудову речень з прикметниками, визначення відмінків прикметників	212
<i>Урок 66.</i> Форми давального і місцевого відмінків однини прикметників жіночого роду	215
<i>Урок 67.</i> Відмінювання прикметників у множині	219
<i>Урок 68.</i> Вправи на вживання різних відмінкових форм прикметників у множині	223
<i>Урок 69.</i> Узагальнення й систематизація знань і вмінь за темою «Прикметник»	225

<i>Урок 70.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Переказ тексту «Джерельце взимку»	230
ЧИСЛІВНИК	234
<i>Урок 71.</i> Загальне уявлення про числівник як частину мови. Вимова і правопис найуживаніших числівників, уживання їх у мовленні	234
<i>Урок 72.</i> Практичне засвоєння вимовляння і письма та відмінкових форм окремих числівників (11, 14, 16, 50, 60, 70, 80, 1000)	238
<i>Урок 73.</i> Питання до кількісних і порядкових числівників . . .	241
<i>Урок 74.</i> Словесні формули на означення показників часу протягом доби	244
<i>Урок 75.</i> Перевірна робота. Диктант	247
<i>Урок 76.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Детальний переказ тексту з творчим завданням	249
ЗАЙМЕННИК	254
<i>Урок 77.</i> Поняття про займенник як частину мови. Спостереження за роллю різних займенників у тексті	254
<i>Урок 78.</i> Особові займенники. Уживання особових займенників у текстах	257
<i>Урок 79.</i> Займенники 1–3-ї особи однини і множини. Їх значення, синтаксична роль	261
<i>Урок 80.</i> Відмінювання особових займенників	264
<i>Урок 81.</i> Уживання займенників з прийменниками	267
<i>Урок 82.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Написання твору «Зима»	270
<i>Урок 83.</i> Побудова сполучень слів і речень із займенниками в різних формах. Вправи на використання займенників для зв'язку речень у текстах. Удосконалення текстів, шляхом використання займенників замість лексичних повторів	274
<i>Урок 84.</i> Перевірка знань з мови («Числівник», «Займенник») Мовна тема № 3	278

ДІЄСЛОВО	282
Урок 85. Аналіз перевірної роботи. Повторення вивченого про дієслово (<i>питання, значення, роль у реченні, зв'язок з іменниками</i>)	282
Урок 86. Узагальнення і розширення уявлень про лексичне значення дієслів. Спостереження за дієсловами різних семантичних груп	285
Уроки 87–88. Дієслова-синоніми, дієслова-антоніми, багатозначні дієслова. Уживання дієслів у прямому і переносному значеннях	290
Урок 89. Урок розвитку зв'язного мовлення. Стислий переказ тексту	294
Урок 90. Неозначена форма дієслова (<i>початкова форма</i>)	299
Урок 91. Спостереження за вживанням дієслів неозначеної форми у приказках і прислів'ях, порадах, інструкціях. Побудова порад, інструкцій	303
Урок 92. Змінювання дієслів за часами	306
Уроки 93–94. Змінювання дієслів за числами. Перевірна робота. Усний твір	310
Урок 95. Змінювання дієслів за особами і числами у теперішньому і в майбутньому часі	315
Урок 96. Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання тексту-міркування на основі прочитаного оповідання В. Сухомлинського «Співуча пір'інка»	320
Урок 97. Побудова речень з дієсловами різних особових форм теперішнього і майбутнього часу	324
Урок 98. Особові закінчення дієслів	327
Урок 99. Перевірна робота. Диктант	330
Урок 100. Урок розвитку зв'язного мовлення. Перевірна робота. Письмовий переказ	331
Урок 101. Змінювання дієслів у минулому часі за числами і родами (<i>в однині</i>)	334
Урок 102. Дієслова на <i>-ся</i> (<i>літературна вимова і правопис</i>). Спостереження за значенням дієслів на <i>-ся</i> у тексті. Утворення (<i>за зразком</i>) різних форм дієслів на <i>-ся</i> і вживання їх у реченнях, мовленні	338

<i>Урок 103.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Стислий письмовий переказ оповідання В. Сухомлинського «Усмішка»	342
<i>Урок 104.</i> Перевірка знань з мови «Дієслово». Мовна тема № 4	347
ПРИСЛІВНИК	351
<i>Урок 105.</i> Аналіз перевірної роботи. Поняття про прислівник як частину мови (значення, питання, роль у реченні, зв'язок з дієсловами)	351
<i>Урок 106.</i> Порівняльна характеристика прислівників і прикметників	354
<i>Урок 107.</i> Як утворюються різні форми прислівників	357
<i>Урок 108.</i> Перевірна робота. Контрольне списування	360
<i>Урок 109.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання твору-міркування «Що таке доброта?»	361
<i>Урок 110.</i> Роль прислівників-синонімів і прислівників-антонімів у мовленні	365
<i>Урок 111.</i> Перевірна робота. Аудіювання	368
<i>Урок 112.</i> Однорідні другорядні члени речення, виражені прислівниками	373
<i>Урок 113.</i> Роль прислівників у текстах. Узагальнення вивченого про прислівник	376
ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	379
<i>Уроки 114–115.</i> Аналіз перевірних робіт. Повторення вивченого про текст, його головну думку, заголовок. Звуко-буквений аналіз слів	379
<i>Урок 116.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання текстів-інструкцій	384
<i>Урок 117.</i> Повторення вивченого про спільнокореневі слова, про будову слова	388
<i>Урок 118.</i> Повторення вивченого про види речень за метою висловлювання, інтонацією, про однорідні члени реченням	392
<i>Урок 119.</i> Повторення вивченого про частини мови. Підсумок за рік	397

I семестр

МОВА І МОВЛЕННЯ

УРОК 1

МОВА — ЖИВА СКАРБНИЦЯ ІСТОРІЇ НАРОДУ

Мета: поглибити знання учнів про мову як засіб людського спілкування; вчити розрізняти поняття «мова» і «мовлення»; розвивати мовлення учнів; виховувати повагу до рідної мови.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

От і знову дзвінок лунає,
Мелодійно і срібно звучить.
Він до класу дітей закликає,
Щоб успішно вас знову вчить.
Підросли ви всі й зміцніли,
І цікавістю очі горять.
Дай нам, Боже, здоров'я й сили,
Щоб багато нового пізнати!

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Каліграфічна хвилинка

*Уу Уу ук їн ськ українська
Ой яка чудова українська мова!*

- Яке це речення за інтонацією? (*Окличне*)
- Яке це речення за метою висловлювання? (*Розповідне*)
- Визначте кількість звуків і букв у словах *яка, українська*.

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ УРОКУ

— Сьогодні на уроці ми продовжимо вивчати нашу рідну мову. Дізнаємося про її значення у житті народу; будемо вчитися розрізняти поняття «мова» і «мовлення».

IV. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Бесіда

- Як ви вважаєте, навіщо людині вивчати мови?
- Що ви знаєте про українську мову?

2. Цікаво знати!

— А чи знаєте ви, що 9 листопада 1997 року наказом Президента України було встановлено свято — День української писемності та мови? Дослідники вважають, що саме з преподобного Нестора-літописця і починається писемна українська мова.

У світі налічується близько 3 тисяч мов. У кожного народу — вона своя. Але українська мова визнана найбільш мелодійною, багатою, витонченою, красивою.

Українською мовою розмовляють приблизно 45 мільйонів людей. Вона входить до другого десятка найпоширеніших мов світу.

Українська мова є державною мовою України, а також рідною мовою для українців, які проживають за межами нашої країни.

3. Вправа «Мікрофон»

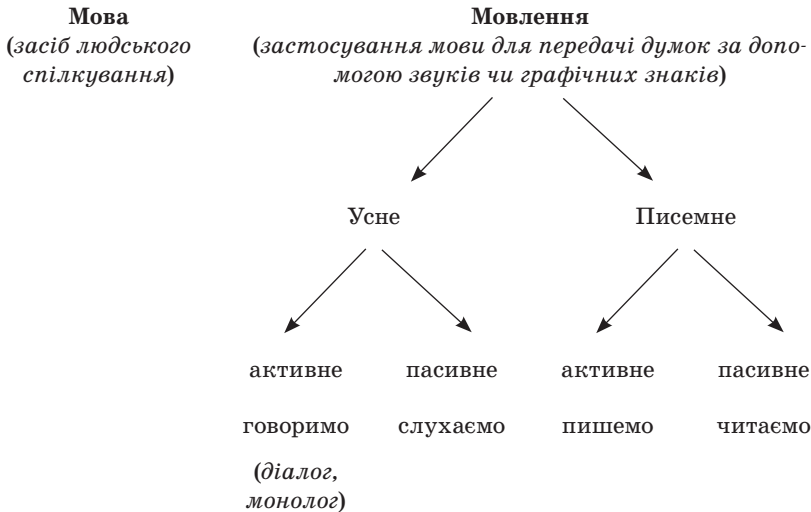
- Чи завжди ви вміли розмовляти?
- Які перші слова ви промовили?
- Якщо ви малюками неправильно вимовляли те чи інше слово, вас виправляли?
- Хто навчав вас чітко і правильно вимовляти слова?
- Чи можете ви сказати, що знаєте достатньо багато слів рідної мови, щоб використовувати їх у своєму мовленні?
- Що для цього потрібно?

4. Творча вправа

— Спишіть текст, добираючи за змістом подані у дужках слова. Мова — одне з багатьох ..., створених людьми. Вона віддзвонює ... народу, його У мові — уся ... народу. Слово рідне ввібрало в себе віковичний ... Дніпра, ... колосся, ... діброви, ... соловейка, ... трударя на важкій ниві.

(Душа, плин, диво, історія, спів, доля, пісня, шепіт, шурхіт.)

5. Робота за таблицею

Висновок. Мова — це широке поняття, а мовлення — вузче. Адже мовлення — це запас слів, якими володіє конкретна людина. Вона може розвивати своє мовлення, і це є показником культури особистості. У мовленні велике значення мають міміка, жести, інтонація.

6. Робота в парах

— Подивіться один на одного з різним виразом обличчя (з радістю; із сумом).

— За допомогою жестів розкажіть, як пройти до найближчого магазину.

— Вимовте слово «молодець» з різною інтонацією (м'яко, холодно, сором'язливо, відкрито).

7. Фізкультхвилинка

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОТРИМАНИХ ЗНАТЬ

1. Робота в групах

— Прочитайте і спишіть висловлювання про мову. Поясніть, як ви їх розумієте.

1-ша група. Коли ти хочеш щось сказати, то подумай з чого почати.

2-га група. Любов до України неможлива без любові до рідного слова.

3-тя група. Гостре словечко — коле сердечко.

4-та група. Говори мало, слухай багато, а думай ще більше.

2. Письмо з пам'яті

— Прочитайте вірш, записаний на дошці.

— Поясніть, як ви зрозуміли виділені словосполучення.

— Спробуйте запам'ятати вірш.

— Запишіть його з пам'яті.

Як парость виноградної лози, *плекайте мову.*

Пильно й ненастанно *полить бур'ян.*

Чистіша від сльози вона хай буде.

Вірно й слухняно нехай вона щоразу служить вам...

М. Рильський

3. Самоперевірка виконаної роботи

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чому кажуть, що мова — жива скарбниця історії народу?

— Яке поняття ширше — «мова» чи «мовлення»?

— Як ви збагачуєте своє мовлення?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

УРОК 2

ЗБАГАЧЕННЯ МОВИ НОВИМИ СЛОВАМИ. СТАРІ Й НОВІ СЛОВА В МОВІ

Мета: продемонструвати учням, що мова — суспільне явище, яке може змінюватися, поповнюватися новими словами; розвивати мовлення учнів, збагачувати словниковий запас; виховувати любов до рідного слова.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Ось дзвінок сигнал подав —
До роботи час настав.

Ось і ми часу не гаймо
І урок свій починаймо.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Шифрувальники»

- Розберіть «зашифровані» речення.
- Поясніть, як ви розумієте їх зміст.

*оотЗло бовадутью із млезі, а знная — з никжок.
нуКги тачитью ен чиома, а зуморо.*

- Назвіть кількість букв, звуків у словах *книжка, знання*.

2. Каліграфічна хвилинка

Щц Щц Щц що

- Напишіть каліграфічно синоніми до словосполучень.

Кожного дня — ... (*щодня*).

Кожної години — ... (*щогодини*).

- Впишіть пропущені слова, користуючись словами, поданими у довідці.

Мова новими словами, які ... в нашому житті,

Слова для довідки: збагачується, щоденно, з'являється, поповнюється.

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ УРОКУ

- Сьогодні ми спробуємо дослідити, як розвивається і збагачується наша мова.

IV. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Пояснення вчителя

— Щодня в літературну мову приходять безліч нових слів, але ми цього не помічаємо. Завдяки цьому мова постійно розвивається, збагачується новими словами. Виконуючи каліграфічну хвилинку, ви ознайомилися з новими словами: *щодня, щогодини*.

— Спробуйте пояснити, як вони утворилися. (*За допомогою злиття слів «що» та «година»; «що» та «день».*)

- Такий спосіб творення слів називається *словотворенням*.

2. Утворіть нові слова

Гра «Хто швидше?»

Трактор — ...

вода — ...

працювати — ...

білий — ...

— Позначте в цих словах корінь.

3. Робота з тлумачним словником

— Поясніть значення слів: *комп'ютер, менеджер, офіс*.

— Складіть речення з цими словами.

4. Цікаво знати!

— Слово *крейда* прийшло до нас з далеких країв — з острова Крит. Римляни у давнину вивозили з цього острова білу глину як будівельний матеріал і називали його *крета*. Пізніше цю глину почали вживати германці, називаючи її спочатку *кріда*, а потім *крайде*. Від германців це слово прийшло до нас. Так від покоління до покоління мандрувала наша мова, поки дійшла аж до нас. І кожне нове покоління вносило в неї щось нове, збагачувало й удосконалювало її. (За А. Коваль)

5. Фізкультхвилинка

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОТРИМАНИХ ЗНАТЬ

1. Робота за етимологічним словником

1-ша група. Пенал.

Це слово бере свій початок від слова *перо* (у давнину в пенал складали *гусячі пера, якими писали*). Для порівняння: латинською мовою «перо» — це «пенна», а «пенна» і «пенал» — дуже подібні слова. Хоча з часом призначення пенала істотно змінилося, його назва збереглася.

2-га група. Парта.

Це слово примандрувало до нас із Франції. У французькій мові «а пар» означає «окремо», «окреме сидіння». Так називали сидіння для одного чи двох учнів на відміну від довгих лав, якими користувалися у школах до того, як почали виготовляти парти.

3-тя група. Гардероб.

Слово французького походження, що в перекладі означає «сховище» для одягу — спеціальне приміщення, обладнане вішалками.

4-та група. Коридор.

Це слово походить від латинського «куррере», що означає «бігати». Цікаво, чи відоме істинне значення цього слова вчителям? Чого ж тоді вони так часто повторюють одну і ту саму фразу: «Не

бігайте коридором»? Виявляється, що іспанська корида (*бій биків*) — родич слова *коридор*.

Висновок. Наша мова поповнюється новими словами завдяки словотворенню, запозиченню з інших мов, розширенню значення відомих слів.

2. Конкурс на кращого читця висловлювань про мову

- Поки жива мова в устах народу, до того часу живий і народ (*К. Ушинський*).
- Мова вдосконалює серце і розум народу, розвиває їх (*Олесь Гончар*).
- Чужу мову можна вивчити за шість років, а свою треба вчити все життя (*Франсуа Вольтер*).
 - Чому так високо шанували і шанують рідну мову відомі педагоги, письменники?

3. Списування з граматичним завданням

- Спишіть висловлювання П. Мирного про мову.
- Поясніть, як ви розумієте слова *схованка, скарбниця, сподівання*.
 - Підкресліть слова, у яких букв більше, ніж звуків.

Найбільше і найдорожче добро в кожного народу — це його мова. Ота жива сходи́нка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподівання, розум, досвід, почування.

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що цікавого дізналися на уроці?
- Доберіть якомога більше спільнокореневих слів до слова *хліб*. (*Хлібина, хлібець, хлібороб*)
 - Який спосіб збагачення мови ви використали?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ